

Antipsykotika – Definitioner og begreber

Indledning

I dette dokument kan du læse mere dybdegående omkring de definitioner og begreber, som bruges i Sundhedsdatastyrelsens opgørelse over brugen af antipsykotika i Danmark. Den kan findes på eSundhed.dk.

Indikatorer

Indikatorerne er de statiske beregninger og nøgle, som du kan finde i opgørelsen.

Antal brugere

Antal personer med mindst en receptindløsning på antipsykotika året.

Andel brugere ud af alle borgere

Andel (pct.) personer med mindst en receptindløsning på antipsykotika i året ud af alle borgere ved købstidspunktet.

Andel brugere ud af alle brugere

Andel (pct.) personer med mindst en receptindløsning på antipsykotika i året ud af alle brugere i året.

Antal nye brugere

Antal personer, der har indløst recept på antipsykotika eller ved medicinering i forbindelse med hospitalskontakt for første gang inden for de sidste 3 år fra det givne år. Det kan være en af følgende tre hændelser:

- Receptindløsning
- Medicinadministration på et hospital

- › Medicin udleveret fra et hospital (for udleveret medicin indgår der data i det omfang, der er indberettet og data er derfor ikke komplette).

Andel nye brugere ud af alle nye brugere

Andel (pct.) nye brugere ud af alle nye brugere i året.

Øvrige definitioner og begreber

Lægemidler i opgørelsen

Antipsykotika

Antipsykotika er afgrænset til lægemidler i ATC-gruppe N05A (antipsykotika), undtagen lithium (ATC N05AN), der bl.a. anvendes til behandling af bipolare lidelser og droperidol (ATC N05AD08), der primært anvendes postoperativt mod kvalme og opkastning.

Personen tæller med i populationen, hvis personen har indløst mindst én recept på antipsykotika i året.

Antipsykotika inddeles i 1. og 2. generations antipsykotika:

1. generations antipsykotika

- › Levomepromazin (N05AA02)
- › Acepromazin (N05AA04)
- › Perphenazin (N05AB03)
- › Prochlorperazin (N05AB04)
- › Periciazin (N05AC01)
- › Haloperidol (N05AD01)
- › Melperon (N05AD03)
- › Pipamperon (N05AD05)
- › Sulpirid (N05AL01)
- › Flupentixol (N05AF01)
- › Chlorprothixen (N05AF03)
- › Zuclopenthixol (N05AF05)
- › Pimozid (N05AG02)
- › Loxapin (N05AH01)

2. generations antipsykotika

- › Sertindol (N05AE03)
- › Ziprasidon (N05AE04)
- › Lurasidon (N05AE05)
- › Clozapin (N05AH02)
- › Olanzapin (N05AH03)
- › Quetiapin (N05AH04)
- › Asenapin (N05AH05)
- › Amisulprid (N05AL05)
- › Risperidon (N05AX08)
- › Aripiprazol (N05AX12)
- › Paliperidon (N05AX13)
- › Cariprazin (N05AX15)
- › Brexipiprazol (N05AX16)

Quetiapin

Lavdosis dækker over personer, som udelukkende har indløst recept på quetiapin i styrke ≤ 150 mg i året. Ikke-lavdosis inkluderer øvrige personer med recept på quetiapin. Hvis personen både har købt i styrke over og under 150 mg, vil personen tælle med under ikke-lavdosis. Dvs. den samme person vil kun tælle med i én af de to gruppe i samme år.

Haloperidol

'Terminal behandling' dækker over personer som udelukkende har indløst recept på haloperidol injektionspræparater som eneste type antipsykotika, der er afgrænset til receptindløsning på ATC-kode N05AD01 i doseringsformerne 'injektionsvæske' og/eller 'opløsning'.

'Haloperidol, øvrig behandling' omfatter øvrige personer med receptindløsning på haloperidol.

Andre lægemidler

Lægemiddel	ATC-grupper
Benzodiazepiner	➤ N05CD ➤ N05BA ➤ N03AE
Benzodiazepin-lignende	➤ N05CF
Sederende antihistaminer	➤ N05BB01 ➤ N07CA02 ➤ R06AA02 ➤ R06AA04 ➤ R06AD02 ➤ R06AE03 ➤ R06AE05
SSRI (Selective Serotonin Reuptake Inhibitor)	➤ N06AB
TCA (Tricykliske Antidepressiva)	➤ N06AA
Mirtazapin og mianserin, lavdosis	➤ N06AX03 (10-30 mg) ➤ N06AX11 (15-30 mg)
Melatonin	➤ N05CH01
Buspiron	➤ N05BE01

Opioider	› N02A (undtagen N02AJ07) › N07BC02 › N07BC05 › R05DA04
Pregabalin	› N02BF02
Gabapentin	› N02BF01
Urologiske spasmolytika (med antikolinerg virkning)	› G04BD11 › G04BD04 › G04BD08 › G04BD07 › G04BD09

Borgere med demens

Registeret for Udvalgte Kroniske Sygdomme og Svære psykiske lidelser (RUKS) er anvendt til at identificere borgere med demens pr. 1. januar i året. Personer tæller med i demenspopulationen ved opfyldelse af mindst ét af nedenstående kriterier:

- › Personer med minimum to køb af demenslægemidler på forskellige dage i Lægemiddelstatistikregisteret (LSR) siden 1997.
- › Personer med minimum én kontakt i Landspatientregisteret (LPR) med relevante specifikke diagnosekoder som aktions- eller bidiagnose siden 1995.
- › Personer med minimum én kontakt i Landspatientregisteret (LPR) med relevante uspecifikke diagnosekoder som aktions- eller bidiagnose de seneste ti år fra opgørelsesåret.

Landspatientregisteret (LPR)

Angivet i ICD-10 koder (Aktions- eller bidiagnose)

Specifikke demensdiagnoser

- › F00 (Demens ved Alzheimers sygdom) og underkoder
- › F01 (Vaskulær demens) og underkoder
- › F02 (Demens ved andre sygdomme klassificeret andetsteds) og underkoder G30 (Alzheimers sygdom) og underkoder
- › G31.0B (Picks sygdom)
- › G31.8 (Anden degenerativ sygdom i nervesystemet)
- › G31.8E (Lewy body sygdom)

Uspecifikke demensdiagnoser

- › F03 (Ikke specificeret demens) og underkoder
- › G31.9 (Degenerativ sygdom i nervesystemet UNS)

Lægemiddelstatistikregisteret (LSR)

Lægemiddelgruppe, kun godkendt til demens:

- › N06D, der omfatter donepezil, rivastigmin og galantamin (kolinesterasehæmmere) samt memantin (glutamatreceptorantagonist)

Anden psykiatrisk diagnose hos borgere med demens

Andre psykiatriske diagnoser hos borgere med demens er baseret på nedenstående diagnosekoder i Landspatientregisteret inden for de seneste 10 år.

Indikationer baseret på én diagnosekode:

- › F06.0 Organisk hallucinose
- › F06.2 Organisk paranoid eller skizofreniform sindslidelse
- › F06.3 Organiske affektive sindslidelser
- › F10.5 Alkoholpsykose m. underkoder
- › F11.5: Opioidpsykose
- › F12.5 Cannabispsykose
- › F13.5 Psykotisk tilstand ved brug af sedativa eller hypnotika
- › F14.5 Kokainpsykose
- › F15.5 Psykotisk tilstand ved brug af andet centralstimulerende stof
- › F16.5 Hallucinogenpsykose
- › F18.5 Psykotisk tilstand ved brug af flygtige opløsningsmidler
- › F19.5 Psykotisk tilstand ved brug af flere eller andre psykoaktive stoffer
- › F10.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af alkoholbrug
- › F11.7: Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af opioidbrug
- › F12.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af cannabisbrug
- › F13.7 Sen psykotisk eller residual tilstand som følge af brug af sedativa eller hypnotika
- › F14.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af kokainbrug
- › F15.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af brug af andet centralstimulerende stof
- › F16.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af hallucinogenbrug
- › F18.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af brug af flygtige opløsningsmidler

- › F19.7 Sen psykotisk eller residual tilstand forårsaget af brug af flere eller andre psykoaktive stoffer
- › F20-29 Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide psykoser, akutte og forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser
- › F30 Manisk enkeltepisode
- › F31 Bipolar affektiv sindslidelse
- › F32.3 Depressiv enkeltepisode af svær grad med psykotiske symptomer
- › F33.3 Periodisk depression, p.t. af svær grad med psykotiske symptomer

Indikationer baseret på flere diagnosekoder:

Søvnforstyrrelser hos misbrugere eller patienter med misbrugstilbøjelighed:

- › F10-19 Psykiske lidelser og adfærdsforstyrrelser forårsaget af psykoaktive stoffer (alkohol eller andre psykoaktive stoffer)

og samtidig forekomst inden for et år af **én** af følgende:

- › F51 Non-organiske søvnforstyrrelser
- › G47 Søvnforstyrrelser
- › DN951C Klimakteriel søvnløshed

Søvnforstyrrelser hos mennesker med depression:

- › F32-33 Depression

og samtidig forekomst inden for et år af **én** af følgende:

- › F51 Non-organiske søvnforstyrrelser
- › G47 Søvnforstyrrelser
- › DN951C Klimakteriel søvnløshed

Angstlidelser hos misbrugere eller patienter med misbrugstilbøjelighed:

- › F40-41 Angst

og samtidig forekomst inden for et år af:

- › F10-19 Psykiske lidelser og adfærdsforstyrrelser forårsaget af psykoaktive stoffer (alkohol eller andre psykoaktive stoffer)

Angst hos mennesker med depression:

- › F40-41 Angst

og samtidig forekomst inden for et år af:

- › F32-33 Depression

Sektor

Primærsektor dækker over salg på recept fra private apoteker til privatpersoner. Hospitalssektoren dækker over medicinering i forbindelse med en hospitalskontakt. Det er kun opgørelser over opstartende læge, hvor begge sektorer indgår.

Borgere på plejehjem eller i eget hjem

Plejhjemsbeboere er afgrænset til borgere med adresse på et plejehjem pr. 1. januar i det givne år. Borgere i eget hjem er afgrænset til borger, der ikke har en plejhjemsadresse pr. 1. januar i det givne år.

Plejhjemsoversigten er anvendt som den primære kilde til oplysninger i perioden fra 2017 og frem, mens manuelt indhentede adresser fra 2014 er den primære kilde til perioden 2014-2016.

Nye brugere

En bruger medregnes som ny bruger af antipsykotika i det år, brugeren har indløst recept på et vilkårligt antipsykotika (1. generation antipsykotika og 2. generation antipsykotika) for første gang. Dvs. at personen kun vil tælle med som ny bruger under 1. generations antipsykotika, hvis personen er opstartet med dette. Hvis personen først har fået 2. generation antipsykotika og senere er skiftet til 1. generation antipsykotika, vil personen kun tælle med som ny bruger under 2. generation antipsykotika.

Opstartende læge

Alment praktiserende læger, psykiatere og lignende samt andre specialer er privatpraktiserende læger og er grupperet ud fra seneste hovedspeciale i Yderregisteret koblet til ydernummer. Hospitalslæger er identificeret ud fra sygehus-/afdelingskode eller medicinering på hospitalet og dækker forskellige hovedspecialer.

Gruppering af læger ud fra hovedspeciale i Yderregisteret (privatpraktiserende læger) og eller sygehus-/afdelingskode for hospitalslæger:

- › Egen læge: 'Almen lægegerning'. Der er afgrænset til personer i sikringsgruppe 1, som har indløst recept på antipsykotika i den periode, hvor personen er tilknyttet en alment praktiserende læge, som er aktiv i dagtid (ydertypekode 05).
- › Andre praktiserende læger: 'Almen lægegerning', 'Almen lægehjælp' eller 'Vagtlægehjælp'. Gruppen omfatter alment praktiserende læger, som ikke indgår i gruppen 'Egen læge',

herunder vagtlæger med undtagelse af få i Region Hovedstaden. 1813 akuttelefonen i Region Hovedstaden og 1818 i Region Sjælland indgår i 'Andre praktiserende læger', da der indberettes på et fælles ydernummer.

- › Psykiatere og lignende: 'Psykiatri', 'Børnepsykiatri', 'Neurologi', 'Neuromedicin' eller 'Distriktpsychiatri'.
- › Andre specialer: 'Dermato-venerologi', 'Kirurgi', 'Anæstesiologi', 'Gynækologi', 'Gynækologi-obstetrik', 'Reumatologi (Fysiurgi)', 'Pædiatri', 'Ortopædisk kirurgi', 'Øjenlægehjælp', 'Diabetes', 'Patologi', 'Ørelægehjælp' eller 'Intern medicin'
- › Hospitalslæge: 'Hospitalslæge'. Der er ikke taget højde for hovedspeciale for hospitalslæger. Det betyder, at psykiatere på hospitaler indgår under lægetypen 'Hospitalslæge'. 'Præhospital enhed' indgår i lægetypen hospitalslæge.
- › Øvrigt/ukendt: 'Erstatningskode', 'Fiktive', 'Tandlægehjælp', 'Fysioterapi', 'Misbrugscentre', 'Røde Kors, Militæret' eller 'Øvrigt/ukendt'

Recepter udskrevet af læger uden mulighed for at afregne honorarer med regionen under sygesikringen siden primo 2014 eller tilknytning til hospital bliver kategoriseret under 'Øvrigt/ukendt'.

Bemærk, at borgere, der har indløst mere end én recept på antipsykotika på første receptindløsningsdag med forskellige lægetyper, vil fremgå under flere lægetyper i det pågældende år.

Behandlingsvarighed

Behandlingsvarighed er inddelt i varighed af:

- › Under 3 måneder: 91 dage og derunder
- › 3-12 måneder: 91-365 dage
- › Over 12 måneder: Over 365 dage

Varigheden er defineret ud fra tid mellem første og sidste recept på antipsykotika. Det antages, at et forløb er afsluttet, hvis der er mere end seks måneder mellem receptindløsningerne og regnes dermed som et nyt behandlingsforløb.

Samtidig behandling

Med to forskellige antipsykotika

Personer i behandling i over 3 måneder med mindst to forskellige antipsykotika (5. ATC-niveau), hvor der er overlap mellem behandlingsforløbene for hvert antipsykotikum.

Med antipsykotika og benzodiazepin

Personer i behandling i over 3 måneder med antipsykotika (uanset 5. ATC-niveau), der har indløst recept på benzodiazepiner/benzodiazepin-lignende lægemidler på over 30 DDD (definerede døgndoser) i det givne år mellem start- og slutdato for behandlingsforløbet med antipsykotika.

Region og kommune

Bopælsregion og -kommune er brugerens bopælsregion for første receptindløsning/medicinering i det givne år. Brugere med ukendt region indgår i nationale tal. Bemærk, at for opgørelser for antipsykotika på 5. ATC-niveau er region for første køb opgjort som region ved første antipsykotika uanset 5. ATC-niveau.

Alder

Alder er brugerens alder ved første køb af det angivne lægemiddel i det givne år. For opgørelser for den samlede gruppe af antipsykotika er det alder ved første køb af antipsykotika uanset type. For opgørelser for enkelte typer af antipsykotika er det alder ved første køb af den pågældende type antipsykotika (på 5. ATC-niveau) uanset tidligere køb af andre typer antipsykotika. Alder for nye brugere er alder ved første receptindløsning eller første medicinering i forbindelse med hospitalskontakt.